

Torvet og Brogade

Det gamle fotografi af Torvet med den ensartede brolægning viser det 'nøgne' byrums fine kvaliteter.
Foto fra ca. 1920.

Torvet i Rudkøbing ligger udspændt mellem det gavlvendte, pudsede rådhus mod vest og præstegårdens store bindingsværkshus mod øst.

Torvet var oprindeligt blot en langagtig udvidelse af Østergade, som løb op over bygrundens rygning og faldt som en åben plads ned mod stranden og skibsbroen. I 1600-årene var hele den konvekse og langstrakte sydside over Torvet og Brogade bebygget med gårde og huse helt ned til stranden. Brogades nordside havde kun bebyggelse mellem stranden og Ramsherred.

Karréen mellem Ramsherred og Grønnegade var udlagt til kirkegård. I 1700-årenes begyndelse opførtes her en mindre småkårsbebyggelse.

Kirken, som efter ombygningen i 1600-årene stod med sit høje, slanke spir og svungne renæssancegavle, dominerede hele det store torverum indtil opførelsen af det nuværende rådhus.

Den iøjnefaldende, klassicistiske rådhusbygning er opført i 1843 efter tegning af arkitekt Jørgen Hansen Koch. Huset er lagt på den smalle grund, så gavlen gøres til hovedfacade med front mod Torvet. Indgangen er placeret i det fremhævede midterparti, med adgang via en stor fremspringende trappe, hvorover der er opsat en buste af Frederik VII.

Kirkegården blev nedlagt som begravelsesplads i 1812, og en ny anlagt på Rue. I 1835 og 1846 opførtes den endnu stående skolebygning på Kirkepladsen. Den blev i 1921 afløst af skolen på Kastanievej. Den gamle skolebygning anvendes nu til offentlige kontorer.

Præstegården i Østergade 2 danner Torvets østlige bund. Den er opført af bindingsværk i 1760. Torvet 6, på hjørnet ved Ruestræde, var en af byens største købmandsgårde med bygninger fra midten af 1700-

Johannes Bjergs indtagende vandkunst midt på Torvet. En bronzeputto holder en fugl i hånden. Vandet springer fra et guldæble i fuglens næb.

Ruestræde 2 med det polygone malkøllehus som husrækkens punktum.

årene til 1875. Et komplekst byggeri, som afsluttes på toppen af Ruestræde med en manglekantet bygning, hvorfra den gamle malkølles skorstenspipe stikker op gennem tagets top. Skråt overfor rejser bymøllens korpus sig.

I dag er Torvet næsten helt omgivet af klassicistiske huse fra 1860-1890. Johannes Bjergs smukke vandkunst fra 1943 er placeret centralt på Torvet. Møberingen omkring vandkunsten er imidlertid ikke så vellykket.

Brogade har bevaret sine udviklingstræk med de store gamle to-etagers ejendomme på sydsiden og småkårs kvarteret bag rådhuset på nordsiden. Gaden blev aldrig et butiksstrøg, men havde til gengæld apotek, hoteller, caféer, et katolsk kapel og bygårde. Hotel Scandinavien, Brogade 13, blev opført i 1847. Ved siden af i Brogade 15 findes byens apotek i et forfinet klassicistisk forhus fra 1856. Sidebygningen, som indeholder apotekets produktionsrum grænser op til den bagvedliggende, fredede have som afsluttes mod syd ved kirkegården på Rue.

Yderst i husrækken ved havnen udviklede 'Strandgården', Brogade 25, sig i 1800-årene til en af byens mægtigste købmandsgårde. Forhuset er resultatet af en gennemgribende ombygning i 1852. Bag det ligger lagerbygninger omkring en indre og en ydre gård. Ved havnen findes det massive kornmagasin med 'gebrokkent' tag, opført i 1844.

Nørregade

Nørregades bindingsværksbyggeri udgør et usædvanlig helstøbt bymiljø - domineret af de store købmandsgårde.

Den indre del af Nørregade domineres af de store købmandsgårde. Det er bindingsværksbyggeriets sidste periode, som træder frem her, nøgternt og kraftfuldt.

Nørregades mindre betydning som hovedgade fremgår af, at den ikke løber direkte til Torvet, men fortaber sig i smågaderne Sidsel Bagersgade og Grønnegade med dens sidestræder, Vinkældergade og Smedegade. Nørregade 12-14 blev bygget af købmand Hans Henrik Bay, forhuset i 1799 og magasinhuset i Nørregade 14 i 1804. Et usædvanligt helstøbt bygningskompleks med tagkviste, udskårne fløjddøre og dobbeltløbende adgangstrapper.

På hjørnet af Nørregade 21 og Strandgade 3 er Rudkøbings ældste borgerlige grundmursbygning opført i 1802. Bygningen står som et stort, svært barokagtigt hus med helvalmet frontkvist og en kraftig markeret taggesims.

Byens sprøjtehus fra 1834, opført på hjørnet af Grønnegade og Smedegade i klassicistisk stil med joniske pilastre og kvaderpuds, er med sine to frontgavle til begge gadesider et særpræget lille hus.

Rudkøbing Bymølle står højt på sin bakke for enden af Ruestræde. Møllehatten er midlertidigt nedtaget.

Ramsherred

Ramsherred - en af Rudkøbings ældste gader - trækker sin uregelmæssige gadeflugt ned over byens rygning fra Brogade til Ørstedsparken. Foto fra ca. 1912.

De beskedne huse står tæt sammenbygget langs Ramsherred i et uregelmæssigt forløb ned over terrænet.

Gaden har hørt med til Rudkøbing fra begyndelsen. Den løb fra Brogade, bag kirkegården, mod nordøst langs stranden og endte uden videre. Bebyggelsen er for det meste opført på lav og fugtig bund.

Ramsherred var oprindeligt et helt selvstændigt og isoleret sted uden for den øvrige del af byen. Husrækken på vestsiden opstod først og nåede i 1600-årene ud til Strandgade. Østsiden bygninger blev opført i løbet af 1700-årene. Omkring år 1800, samtidig med at Smedegade og Vinkældergade blev bebygget, voksede Ramsherred for første gang sammen med den øvrige by. Stykket af Ramsherred efter Strandgade er opført ca. 1840-1890.

Endnu i dag viser grundopdelingen tydeligt dette udviklingsforløb med de lange, smalle grunde ned til stranden på vestsiden - og de uregelmæssigt udstykkede småparceller fra 1700-årene på østsiden. Endelig er der de nye lidt bredere grunde efter Strandgade, hvorpå der opførtes nogle mere solide grundmurs huse fra 1800-årenes slutning.

Navnet Ramsherred er sammensat af 'ros', i betydningen udskud, og 'herred', som er en retskreds. Altså et sted, hvor byens udskud har deres regimente. Her boede folk, som levede på byens rand, daglejere, fiskere, fattige, som kun havde en perifer berøring med byen. Mellem Ramsherreds beboere og de velstillede borgere i Østergade, godt 100-200 meter derfra, var en verden til forskel.

Ramsherred er bemærkelsesværdig intakt på trods af sin høje alder. Men det spinkle gaderum er sårbart og kræver en særlig opmærksomhed. De fleste af gadens huse er i dag respektfuldt ombygget til gode, moderne boliger.

Nye gader og kvarterer

Rue rummer en række smukke villaer fra slutningen af 1800- og begyndelsen af 1900-årene. Rue 4 opførtes som beboelsesbygning til Rudkøbing Dampmølle, der brændte i 1933. I dag huser bygningen en børneinstitution.

Byens nye gader kendes på deres lige facadelinier og større vejbredder. Gaderne blev anlagt i slutningen af 1800-årene langs de gamle indfaldsveje. Her opførtes små 3-5 fags boliger til den nye arbejderklasse.

Et tilsvarende byggeri er opført på Reberbanen, ved Bellevue og det yderste af Rue ved Teglbakken og på Kirkegårdsvej.

Med arbejderbevægelsen fulgte også kolonihavebevægelsen. I Rudkøbing blev et område neden for bymøllen udlagt som havekoloni. Der ligger den stadig.

De bedrestillede borgere bosatte sig i Ørstedsgade og Ahlefeldtsgade mellem de ældre hovedstrøg. Men også på den inderste del af Rue med udsigt over Vejlen samt nord for byen ved Havnegade og Platanvej med udsigt over havet, byggede de velstillede i begyndelsen af 1900-årene en række bemærkelsesværdige villaer. Den gamle skik med at bosætte sig efter social og erhvervmæssig status blev bibeholdt under nye former.

Småhusbebyggelsen på Bellevue er opført som en stramt disponeret husrække, der står som en markant byfront ned mod havnen og Øhavet.